

Ministerieel besluit tot definitieve bescherming als stadsgezicht van de Grote Markt in Leuven

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1, laatst gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het ministerieel besluit van 11 april 2016 tot voorlopige bescherming als stadsgezicht van de Grote Markt in Leuven;

Gelet op het openbaar onderzoek dat gehouden is van 3 juni 2016 tot en met 2 juli 2016 en er geen bezwaren werden ingediend;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van de Grote Markt in Leuven aantoonst;

Overwegende dat de Grote Markt van Leuven een historische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Tot de late 14de eeuw was de Grote Markt - toen 'Sint-Peetersmerkt' genoemd - vooral het religieuze centrum van de stad, waar de romaanse Sint-Pieterskerk en het rondom gelegen kerkhof het beeld bepaalden. Het politiek-bestuurlijke en vooral het economische centrum van de stad lag een boogscheut verder, op de Oude Markt die toen de naam 'Grote Markt' droeg. Daar stonden het stadhuis en de belangrijkste gildenhuisen, werd handel gedreven en heerste een drukke bedrijvigheid. In 1427 kocht het stadsbestuur een deel van het Sint-Pieterskerkhof en liet op het nieuwe plein - naast de in aanbouw zijnde gotische Sint-Pieterskerk (circa. 1410-circa 1505) - het stadhuis (1448-1469) en het Tafelrond (1480-1487) bouwen. Het aanvankelijk nog 'Cleyne Merckt' genoemde plein zou al gauw de centrumrol van de Oude Markt met succes overnemen. Eeuwenlang werd de stad bestuurd van op de Grote Markt, werd er handel gedreven, recht gesproken en vonnissen voltrokken, letterlijk en figuurlijk met de kerk in het midden. Dit bleef zo tot de nacht van 25 op 26 augustus 1914. Vergeldingsacties van Duitse soldaten tegen vermeende 'franc-tireurs' legden ganser delen van de Leuvense binnenstad in as. De Bondgenotenlaan, de Grote Markt en de Universiteitsbibliotheek werden daarbij het meest getroffen. Op de Grote Markt bleven enkel het stadhuis - hoofdkwartier van de bezetter - en de huizenrij tegen de Sint-Pieterskerk gespaard. Van de Sint-Pieterskerk en het in de 19de eeuw vernieuwde Tafelrond stonden enkel nog muren recht en van de statige (handels)huizen rond de Markt restte enkel puin. De stad was geraakt tot in haar ziel en zou in de geschiedschrijving van de Eerste Wereldoorlog en de daarop volgende wederopbouw - nationaal en internationaal - een prominente plaats krijgen.

Overwegende dat de Grote Markt van Leuven een stedenbouwkundige waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

In de wedijver met Brussel naar de permanente aanwezigheid van de Hertog van Brabant en met de oprichting van de Leuvense Universiteit in 1425 als extra troef, besloot het

stadsbestuur in het begin van de 15de eeuw tot de aanleg van een prestigieus plein. Daartoe kocht de stad in 1427 een deel van het Sint-Pieterskerkhof en werden op de nieuwe 'plaetse', tegenover het koor van de gotische Sint-Pieterskerk (circa 1410-1434), het gotische stadhuis (1448-1469) en het eveneens gotische Tafelrond (1480-1487) gebouwd; een stilistisch geheel en tevens de veruitwendiging van respectievelijk de kerkelijke, de politieke en de economische macht in de stad. Tegen het koor van de kerk werden 'cleyne huyskens' voor de handel gebouwd; een manier om het nieuwe plein meteen van de nodige activiteit te voorzien. Het aanvankelijk nog 'Cleyne Merckt' genoemde plein, genivelleerd en in 1439 gekasseid, is daarmee het eerste voorbeeld van een stedenbouwkundige aanleg in Leuven.

Na de Grote Brand van augustus 1914 die grote delen van de Grote Markt in puin legde, werd het plein volledig 'herdacht'. Uitgaande van de grote esthetische en archeologische waarde van de 15de-eeuwse Sint-Pieterskerk en het gespaarde stadhuis, was de kerngedachte voor de wederopbouw het in evidentie stellen van beide gotische gebouwen en het herstel van de Grote Markt als een esthetisch coherent en representatief forum. Dit gebeurde enerzijds door rooilijncorrecties om het stadhuis en de Sint-Pieterskerk meer ruimte te geven en de zichten op de fraaie gevels te optimaliseren, anderzijds door de nieuwe gebouwen te ontwerpen als een waardevol, harmonieus kader voor het stadhuis en de Sint-Pieterskerk. Dit strikt geregisseerd stedenbouwkundig concept voor de Grote Markt is representatief voor de wederopbouw in Leuven en Vlaanderen.

Overwegende dat de Grote Markt van Leuven een architecturale waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Speciaal voor de vormgeving van de nieuw te bouwen panden aan de Grote Markt werd in 1920 de "Commissie voor de Gevels van de Grote Markt" opgericht. De gevelontwerpen werden onderworpen aan een strikte beoordeling van de Commissie en moesten voldoen aan welbepaalde vormelijke en architecturaal-esthetische richtlijnen, waarvan de beperking van de gevelhoogte tot 21 à 22 meter, een architecturale uitwerking geïnspireerd op de regionale 17de- en 18de-eeuwse stijlen en de verwerking van traditiegetrouwe bouwmaterialen de meest bepalende waren. Voor de gevelontwerpen waren de eigenaars van stadswegen verplicht beroep te doen op de Brusselse architect Léon Govaerts (1860-1930) die samen met de panden aan de Grote Markt ook de hoekbebouwing van de Brusselsestraat en de aansluitende gevelwand Mechelsestraat-de Layensplein ontwierp. Uitgezonderd de "Moriaen" en "In het Woudt", waarvoor een gevelreconstructie naar "oorspronkelijke" toestand was opgelegd, ontwierp Govaerts de overige panden in zogenaamde wederopbouwstijl, gekenmerkt door een eclectische gevelarchitectuur waarvan bouwvormen, architectonische details en materiaalkeuze teruggripen naar de regionale bouwtraditie, met meer of minder uitgesproken integratie van eigentijdse en gefantaseerde elementen. Met het "gereconstrueerde" oude Tafelrond, het Brouwershuis en de homogene opeenvolging van onderling geïndividualiseerde gevels vormden de nieuwe pleinwanden aldus een harmonisch en esthetisch "decor" van historiserende begeleidingsarchitectuur voor het Stadhuis en de Sint-Pieterskerk. Tot op vandaag bleef deze configuratie van gebouwen bewaard. Dat maakt van de Grote Markt een gaaf, authentiek en toonaangevend ensemble voor de (wederopbouw)architectuur in Leuven en Vlaanderen;

Overwegende dat de Grote Markt van Leuven een culturele waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De wederopbouw van de Grote Markt voltrok zich in de periode vlak na de bevrijding en is, qua vorm en uitwerking, representatief voor het nationaal en internationaal gevoerde discours rond de wederopbouw van de verwoeste gewesten tijdens en na de Eerste Wereldoorlog. Gedreven door patriottisme en nationalisme, wilde men de stad als een feniks doen herrijzen uit haar as, grootser dan voorheen en (architecturaal) verwijzend naar een rijk verleden. Dit echter zonder de verschrikkelijke verwoestingen uit het collectieve geheugen te wissen. Een zichtbaar symbool van die verwoesting enerzijds en de groots opgezette wederopbouw anderzijds is de "wederopbouwsteen", een bij stedelijke verordening verplicht aan te brengen witstenen gedenksteen met opschrift

"19/14" en voorstelling van het stadswapen waarop een brandende toorts en zwaard die blijvend moest herinneren aan de verliezen die de stad leed in augustus 1914. De culturele waarde van de Grote Markt bevat daarmee ook de immateriële waarde van de herinnering;

Overwegende dat de Grote Markt van Leuven een sociale waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Naast haar aloude representatieve functie van religieus, politiek-rechterlijk en economisch centrum is de Grote Markt al sinds eeuwen het decor voor allerhande openbare gebeurtenissen: manifestaties, plechtige vieringen en optochten, Blijde Intreden van vorsten, ommegangen, openluchtvoorstellingen zoals mirakel- en mysteriespelen, wereldlijke vertoningen, et cetera. Ook vandaag nog vervult de Grote Markt deze rol,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen definitief beschermd als stadsgezicht:

De Grote Markt van Leuven:

Brusselsestraat 1, Brusselsestraat 2 en Brusselsestraat zonder nummer,

Grote Markt 1, Grote Markt 2, Grote Markt 3, Grote Markt 4, Grote Markt 5, Grote Markt 8A, Grote Markt 10, Grote Markt 11, Grote Markt 12, Grote Markt 13, Grote Markt 14, Grote Markt 15, Grote Markt 16 en Grote Markt zonder nummer,

Kortestraat 2 en Kortestraat zonder nummer,

Margarethaplein 12 en Margarethaplein zonder nummer,

Rector De Somerplein 1 en Rector De Somerplein zonder nummer,

bekend ten kadaster:

Leuven, 1ste afdeling, sectie A, perceelnummers 654D, 656C, 657B, 658C, 672C en deel uitmakend van het openbaar domein,

Leuven, 2de afdeling, sectie B, perceelnummers 815M, 847R, 897K, 897L en deel uitmakend van het openbaar domein,

Leuven, 4de afdeling, sectie D, perceelnummers 336A, 337E, 338A, 341C, 421D, 422K, 423D (deel), 424F en deel uitmakend van het openbaar domein,

Leuven, 5de afdeling, sectie F, perceelnummer 653G en deel uitmakend van het openbaar domein.

De definitief beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de definitief beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. §1. Het stadsgezicht heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° historische waarde,
- 2° stedenbouwkundige waarde,
- 3° architecturale waarde,
- 4° culturele waarde,
- 5° sociale waarde.

§2. De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het stadsgezicht zijn:

Het tussen 1427-1439 aangelegd plein dat na de vernielingen van de Eerste Wereldoorlog hertekend werd als een langgerekt, gekasseid plein van ongeveer 105 op 30 meter dat met zijn geknikte en gebroken rooilijn een onregelmatige rechthoek beschrijft en lichtjes afhelt van de oost- naar de westzijde.

Grote Markt zonder nummer. Sint-Pieterskerk

De laatgotische Sint-Pieterskerk is een driebeukige, basilicale kruiskerk. De kerk bestaat uit de aanzet van een monumentale, onvoltooid gebleven westbouw, een vijf traveeën lang schip, een transept met dwarsarmen van elk drie traveeën diep en een vier traveeën lang koor met zevenzijdige apsis. Het schip en de rechte koortraveeën worden geflankeerd door ondiepe, rechthoekige zijkapellen met topgevels. Rondom de apsis loopt een kooromgang met zeven vijfzijdig afgesloten straalkapellen. Het muurwerk is van kalkzandsteen, de dakbedekking van leien. De dakkap is sinds de beschadiging tijdens de Eerste Wereldoorlog in staal. De achthoekige dakruiter op de kruising vervangt de barokke voorganger (1726-1727) die werd verwoest tijdens de Eerste Wereldoorlog. De onvoltooid westbouw heeft een drieledige opbouw. Het centrale volume wordt ingenomen door het hoofdportaal en het grote westvenster van het middenschip. Daarboven bevindt zich de aanzet van de eerste klokkenverdieping van de middentoren met twee galmgaten. Van de zijtoren is de noordelijke zijtoren opgetrokken tot aan de tweede bouwlaag. De zuidelijke zijtoren heeft slechts een bouwlaag overdekt door een steil lessenaarsdak, aanleunend tegen de middentoren. De door een centrale steunbeer geritmeerde muurvlakken van de zijtoren zijn ontdebeld, met open spitsboogopeningen in de buitenste muurwand, een loopgang uitgespaard in de muurdammen en de eigenlijke vensters in de binnenste muurwand. De open spitsboogopeningen zijn bovenaan versierd met maaswerk en worden onderaan afgesloten door een balustrade.

De huidige aanblik van het middenschip en het koor met opengewerkte balustraden en met hogels en kruisbloemen versierde steunberen en luchtboogstoelen dateert van de restauratie door Pierre Langerock. Voor de bovenlichten van de kerk loopt een buitenloopgang, uitgespaard in de muurdammen tussen de vensters. De transeptgevels bestaan uit een portaal en een groot spitsboogvenster, gevat tussen een waterlijst onderaan en de balustrade van de topgevel bovenaan. Tegen de zuidelijke transeptgevel bevinden zich de aanzetten van de neggen van een groots opgevat portaal, begonnen in 1497 door Alard du Hamel. Tegen de steunberen van de transeptgevel zijn de basissen van beeldnissen op hoge polygonale sokkels zichtbaar. In de geveltop bevindt zich een uurwerk, op de vlak afgedekte traptoren ernaast staat een in 1998 geplaatste Jacquemart (mechanische klok met figuur van klokkenluider).

Tussen het koor en de noordelijke dwarsarm staat de aanbouw met het kapittelhuis en de sacristie, nagenoeg volledig verwoest tijdens het bombardement van mei 1944. Het drie traveeën lange gebouw telt twee verdiepingen, onderaan verlicht door lage getraliede vensters, bovenaan door grote spitsboogvensters. De verbindingen met de kooromgang en met de noordelijke dwarsarm worden verlicht door kruisvensters. Aan de westzijde van de noordelijke dwarsarm bevindt zich de grafkapel van de familie Van Rivieren, opgericht in 1474. De met een puntgevel bekroonde westgevel van de kapel wordt geschoord door overhoeks geplaatste steunberen. Tussen de derde zuidelijke en de centrale straalkapel staat de kapel van Fiere Margriet, volgens de gedenksteen in 1535 opgericht om de relieken van deze Leuvense volkshelige te herbergen. De met hogels en een kruisbloem versierde puntgevel van de kapel is op de hoeken met pinakels afgezet.

Het gevelveld bevat twee kleine spitsboogvensters en een nis met het beeld van Fiere Margriet.

Grote Markt 1.

In zijn huidige vorm, ruim hoekpand met vier op vier traveeën en drie verkleinende bouwlagen onder een afgeschuind zadeldak (leien), voorzien van twee dakvensters onder dito zadeldakjes. In oorsprong vormde dit pand één van de twaalf, door het kapittel van Sint-Pieters opgetrokken huurhuizen, daterend van na 1635 en in 1674 gekend als "den Ouden Peter". Blijkens archiefgegevens omvatte het eertijds twee bouwlagen plus een insteekverdieping, met aan de Mechelsestraat een brede trapgevel en aan de Grote Markt een twee traveeën tellende lijstgevel met getrappt dakvenster. In 1855 werd dit pand door architect P. Verheyden in neoclassicistische stijl aangepast, met toevoeging van een derde bouwlaag. Op begin 20ste-eeuwse foto's figureert het met bepleisterde lijstgevels, met aan marktzijde inmiddels incorporatie van het vroeger belendende twee traveeën brede rechterpand -, voorts met opschriften "AMERIKAANSCH HUIS - MAISON AMERICAINE" en winkelfunctie op de begane grond. Het huidige uitzicht is het resultaat van aanpassingen in 1951-1952 door brouwerij Artois naar plannen van architect P. Stevens. Toen werd onder meer het baksteenparement en de witte natuursteen van de bovenbouw vernieuwd. Gebruik van witte natuursteen voor de hoekketting en de hoekblokken, bovendorpels en lekdrempels van de vensters; de begane grond met bekleding van similisteen, cafépui met pilasterdecor en opschriften "IN DE TON" in gevelplaten boven de toegangen; privé-ingang uiterst rechts.

Grote Markt 2.

Pand dat in oorsprong in de 17de eeuw als huurhuis door het Sint- Pieterskapittel werd opgericht en in de telling van 1674 opgenomen is als "den Thour à la Mode". Bewaarde oude kern: blijkbaar voorheen een diephuis van drie bouwlagen met entresol en vermoedelijk een topgevel, dat eind 18de, begin 19de eeuw aan marktzijde werd aangepast met een volledig met zandsteen beklede lijstgevel, onder een gecombineerd lessenaarsdak tussen aandaken vooraan en een diepgerichte zadeldak achterin. Drie traveeën brede opstand, gestructureerd door smalle penanten en rechthoekige vensters, met op de borstweringen onder de bovenste vensters een panelendecor en ter hoogte van de entresol later toegevoegde parapets. Aflijnende pseudo-attiek, onderbroken door een houten, eertijds overliefeld laadvenster. Gelijkvloers café met sinds 1848 van eerste naar middentravee verplaatste toegang; kelderdeur in derde travee. Verankerde bakstenen achterpuntgevel met in twee traveeën deels gewijzigde ordonnantie. Behouden zandstenen hoek- en negblokomlijstingen van de voormalige kruiskozijnen onder dubbele ontlastingsboogjes. Dito omlijste kleinere rechthoekige vensters in twee registers in de top. Verdwenen linkerschouderstuk. Prominente schoorsteen.

Grote Markt 3. *Oude Sint Pieter*

Door het kapittel van de Sint-Pieterskerk opgetrokken in de 17de eeuw, twee traveeën tellend breedhuis in traditionele bak- en zandsteenstijl, heden met drie bouwlagen onder zadeldak (leien). Volgens archiefgegevens omvatte het pand voorheen een lagere gelijkvloerse verdieping en bijkomende entresol die in 1852 werden omgevormd tot de huidige hoge benedenbouw; in 1888 werden de bovenste vensters vergroot middels verhoging van de lateien. Voorts werd de gevel ook in de 19de eeuw bepleisterd en voorzien van stucomlijstingen. In 1942 liet de brouwerij Breda een algemene gevelrestauratie uitvoeren waarbij ontpleistering, herstel van het oorspronkelijke bak- en zandsteenmateriaal naast deels ook verwerking van nieuwe aanverwante natuursteen voor onder meer de typerende speklagen, hoek- en negblokomlijstingen, lateien en de inbreng van vensterkruisen, op de tweede bouwlaag in de oorspronkelijke voormalige kruiskozijnen onder dubbele ontlastingsboogjes. Op de middenpenant een toegevoegde nis met beeld boven een gevelsteen met heden onleesbaar geworden opschrift "Oude Sint Pieter".

Grote Markt 4. *Klein Tafel Rond*

In 1719 opgetekend als "die Schoone Lieve Vrouwe", heden gekend als "KLEIN TAFEL ROND" (zie opschrift boven de pui). Hoekpand in traditionele bak- en zandsteenstijl, in de 17de eeuw opgetrokken door het kapittel van de Sint-Pieterskerk. Twee op vier traveeën en twee bouwlagen - eertijds twee bouwlagen met entresol - onder een steil zadeldak (nok evenwijdig met het plein), met zijgevel opgevat als een brede trapgevel (12 treden + topstuk). Zijn huidige benedenordonnantie met brede rondboogopeningen onder omlopende booglijsten dateert van 1885, ter vervanging van de vroegere lage gelijkvloerse verdieping en entresol. In 1940 verkreeg brouwerij Artois toelating tot restauratie van de gevels naar ontwerp van architect P. Stevens: hierbij werd het pand ontdaan van zijn later aangebrachte cementlaag en klassieke vensteromlijstingen, werd het bak- en zandstenen metselwerk hersteld en deels vervangen door verwante recuperatiesteen. Stijltypisch is de opbouw met onder meer speklagen en kruisvensters in hoek- en negblokkenomlijsting onder dubbele ontlastingsboogjes, de begrenzende hoekketting met beeldnis op geprofileerd sokkeltje. Verder ook aan marktzijde de aflijning door steigergaten en gelede daklijst en bekroning door een getrap dakvenster met schouderstukken, overhoeks topstuk en bolornament, en in de hoge getrapte zijgeveltop de ordonnantie met in zelfde omlijsting een rondbogig middenvenster tussen bolkozijnen onder dubbele ontlasting en hogerop een rechthoekig en vierkant luikvenster onder balkgat. Aan deze zijde is de begane grond half verscholen achter het zuidportaal van de Sint-Pieterskerk.

Grote Markt 5. *Tafelrond*

Groot gebouwencomplex, gevormd door het naar de markt gerichte hoofdvolume van het Tafelrond, de dwarse "nieuwe" annex met dienstwoning uitgevend op het Rector De Somerplein en de langs de Eikstraat met hoge muur omsloten binnenkoer. Het hoofdvolume is opgevat als een volledig in witte natuursteen opgetrokken, aan drie zijden vrijstaand breedhuis met drie bouwlagen onder een natuurleien zadeldak. De sterk horizontaliserende ordonnantie van de twaalf traveeën brede voorgevel wordt bepaald door drie registers van hoge glas-in-loodvensters met korfboogomlijsting en als druiplijst doorgetrokken onderdorpels en door een omlopende, opengewerkte balustrade met waterspuwers waarboven het met sierlijke houten dakkapellen, elegant geprofileerde schouwen en natuurstenen vorstkam verlevendigde dakvlak oprijst.

De door overhoekse steunberen afgelijnde, licht verhoogde gelijkvloerse verdieping onderscheidt zich van de bovenliggende bouwlagen door de verdiept aangebrachte, sterk geprofileerde nisvormende boogopeningen op plastisch uitgewerkte colonetten met bladwerkkapiteel en door de rondbogige tweelichtvensters met bekronend maaswerk.

In tegenstelling tot de twee laterale toegangen wordt de hoofdingang ter hoogte van de twee middelste traveeën als dusdanig geaccentueerd door luifelvormig overkragende korfbogen op consoles in de vorm van mensenhoofdjes en een fantasierijke, geajoueerde randlijst, het geheel bekroond met een pseudobalkon van blind maaswerk.

De identieke eerste en tweede verdieping zijn opengewerkt met kruisvensters ingeschreven in een korfboogomlijsting met flankerende colonetten en met traceerwerk versierd boogveld. De gevelwand wordt verlevendigd door de ritmische opeenvolging - om de twee traveeën - van smalle beeldnissen met console, baldakijn en hogelspits.

De als volwaardige gevels uitgewerkte zijpuntgevels hernemen tot aan de dakbalustrade de opstand van de voorgevel terwijl de uitbundig gedecoreerde geveltop zorgt voor een rijzig silhouet ontleend aan flankerende, met hogels versierde arkeltorentjes en pinakelvormige bekroningen onderling verbonden door pseudoluchtbogen.

Dwars op het hoofdvolume bevindt zich de lagere annex met voorgevel naar het Rector De Somerplein gericht. Deze "uitbreiding" was bestemd als dienstwoning voor de agent en heeft de vorm van een zeven traveeën breed en twee bouwlagen hoog breedhuis met natuurleien zadeldak en aanleunende hoog oprijzende toren. De voorgevel is opgetrokken in witte natuurstenen terwijl voor achtergevel en toren gebruik werd gemaakt van rode baksteen met witte speklagen. Het gevelconcept met kruisvensters, als druiplijst doorgetrokken onderdorpels en getrapte dakkapellen als bekroning refereren naar de laatgotiek terwijl voor de twee inkomportieken in blauwe hardsteen

geopteerd werd voor een neobarokke vormgeving: een rondboogdeur met geblokte omlijsting, sluitsteen en imposten voorzien van een rechte driepijl en een nisvormig, door voluten geflankeerd bovenlicht. De achtergevel met tudorbogige toegang, kruisvensters en kloosterkozijnen wordt verlevendigd door een renaissancistische, erkervormende toren met ronde basis en een polygonale bovenbouw, afgelijnd met een boogfries en balustrade waarbij het geheel wordt bekroond met een sierlijke lantaarn met koepeldakje en uivormige spits. In de met een witnatuurstenen plint, pilasters met polygonale bekroning en hoofdgestel verlevendigde bakstenen muur die de binnenkoer langs de Eikstraat afsluit werd de neogotische poort vervangen door een brede garagepoort.

Grote Markt 8A. *Stadhuis*

De blikvanger van het stadhuiscomplex is het *voorste huis* aan de Grote Markt. De noordgevel aan het marktplein en de twee dwarsgevels hebben een rijkelijke laatgotische uitwerking, in tegenstelling tot de zeer sober uitgewerkte achtergevel aan het Vrijthof. Het *voorste huis* is een rechthoekig gebouw van tien traveeën breed en drie bouwlagen hoog onder een leien zadeldak, gevat tussen vier achthoekige traptorens met opengewerkte torenbekroningen. Op de toppen van de noordelijke en zuidelijke puntgevels prijken nog twee achthoekige torentjes.

De onderbouw van de eerste bouwlaag wordt geleed door een geprofileerde plint en halfronde schalken die uitlopen op de sokkels van de onderste rij beeldnissen. De uiterst linkse, half verzonken deuropening geeft toegang tot de oude huiskelders onder het voorste huis. De poort aan de rechterzijde leidt naar het Vrijthof. Het is een restant van het onuitgevoerde ontwerp van het belfort, dat zoals in Brussel onderaan was voorzien van een centrale poort naar de binnenplaats. De gedenksteen in de noordwestelijke traptoren werd geplaatst op 8 mei 1904 door toenmalig prins Albert van België, ter herinnering aan de restauratiewerken van het stadhuis. De trap in blauwe hardsteen bestaat uit twee bordessen, elk met een halfronde uitsprong en een balustrade met open laatgotisch maaswerk.

De opstand van de gevelwanden bestaat uit de herhaling van een enkele basismodule. Overhoeks geplaatste muurdammen en waterlijsten bakenen een rechthoek af met een spitsboogvenster. Op beide zijden van de muurdammen zijn beeldnissen met gebeeldhouwde sokkels en baldakijnen aangebracht. De muurzone tussen het spitsboogvenster en de bovenste waterlijst is verlevendigd met blind maaswerk. De onderzijde van de waterlijst is getooid met gebeeldhouwde bladmotieven. Hetzelfde schema wordt in versmalde vorm herhaald op de wanden van de hoektorens, waar de beeldnissen zich niet naast maar in de smalle blindnissen bevinden. De hoeken van de traptorens zijn versierd met kleine, lege beeldnissen. De vensters in de gevels en de blindnissen van de hoektorens worden bekroond door een accoladelijst met hogels en kruisbloemen. De zuidoostelijke hoektoren is als enige onversierd. Hij werd samen met het *achterste huis* gebouwd als voornaamste traptoren en is daardoor breder dan de drie andere traptorens. De vensters worden in vier vakken verdeeld door een middenstijl en een tussendorpel. Het maaswerk boven de tussendorpel bestaat uit twee kielbogen met ingeschreven drielobben, overlopend in een visblaas met ingeschreven driepas. De twee vakken onder de tussendorpel bevatten opendraaiende vensterluiken.

Ondanks het uniforme uiterlijk van de gevelwanden zijn er toch decoratieve verschillen tussen de drie bouwlagen. Het blinde maaswerk op de muurzone tussen de vensters en de waterlijsten bestaat op de eerste bouwlaag uit rechthoekige vakken met ingeschreven drielobben. In de twee andere bouwlagen bestaat het maaswerk uit blinde spitsboognissen. Op de eerste bouwlaag telt elke zijde van een muurdam twee beeldnissen. De muurdammen van de tweede en de derde bouwlaag hebben per zijde slechts een beeldnis. De beeldnissen van de tweede bouwlaag worden elk door een pinakel bekroond. Boven de beeldnissen van de derde bouwlaag zet een smalle muurdam aan, onderaan bezet met een pinakel die ontspringt tussen de baldakijnen van de beeldnissen. De muurdammen doorsnijden de zwaar geprofileerde kroonlijst van de gevelwanden en worden afgedekt door waterspuwers. Bovenaan de voorgevel en de

dwarsgevels van het voorste huis loopt een gekanteelde borstwering met open maaswerk.

De achthoekige bekroningen van de hoektorens zijn volledig opengewerkt; de onderste geleiding van de centrale toren is ingewerkt in de puntgevel. De met beeldnissen versierde geleidingen van de torens worden gescheiden door zwaar aangezette kroonlijsten met opengewerkte borstweringen. Op de hoeken van de onderdorpels van de borstweringen zijn waterspuwers aangebracht. De opengewerkte spitsen van de zes torens zijn versierd met hogels en worden bekroond door windvanen. De blinde spitsboogvensters van de puntgevels zijn geschikt langs een muurdam met beeldnis. De muurdam geeft uit op de pinakels van de opengewerkte borstwering van de topgevel. Het maaswerk van de blinde spitsboogvensters bestaat uit twee korfbogen met ingeschreven drielobben en daarboven een spitse driepas. De verglaasde vakken van de vensters verlichten de zolderverdieping van het voorste huis. Het zadeldak van het voorste huis is aan de marktzijde getooid met vier rijen dakkapellen. Op de nok staat een schoorsteen in kalkzandsteen.

Tegen de achtergevel van het voorste huis bevindt zich de vleugel met de klerkenkamers, een bouwlaag hoog onder een flauw lessenaarsdak. Zoals het gelijktijdig gebouwde achterste huis heeft de vleugel met de klerkenkamers een parement in kalkzandsteen op een plint in ijzerzandsteen. De onversierde gevel aan het Vrijthof bevat vier kruisvensters. De 18de-eeuwse waterpomp heeft een sokkel in klompstenen, bekroond door een Toscaanse pilaster in blauwe hardsteen. De poort ernaast wordt overhuifd door een leien zadeldakje. De zichtbare tweede en derde bouwlaag van de achtergevel van het voorste huis bevatten elk drie spitsboogvensters met maaswerk zoals in de drie andere gevels. Op een water- en kroonlijst na is de achtergevel onversierd.

Het oorspronkelijke parement van het *voorste huis* in kalkzandsteen uit Dilbeek en Diegem werd grotendeels vernieuwd tijdens de restauraties van de 19de en vroege 20ste eeuw. De middenstijlen en tussendorpels van de vensters, de kroonlijsten, de waterspuwers en de afdekplaten zijn in blauwe hardsteen. De figuratieve consoles van de beeldnissen in Avesnessteen werden tijdens de restauratie van 1828-1841 vervangen door nieuwe exemplaren van de hand van beeldhouwer Egide Goyers. De thans op de stadhuiszolder opgeslagen oorspronkelijke sculpturen werden ontworpen en gepolychromeerd door stadsschilder Hubrecht Stuerbout. De beelden in de nissen, geplaatst tussen 1852 en 1907, stellen belangrijke figuren uit de geschiedenis van Leuven voor.

Politiekantoor.

Aan de oostzijde van het voorste huis werd in 1821-1822 een neoclassicistisch corps de garde gebouwd, het huidige politiekantoor. Op die plaats bevond zich eeuwenlang de herberg Bloemendale. Het politiekantoor bestaat uit twee delen: een gebouw van een bouwlaag hoog aan de Grote Markt, en daarachter een gebouw van twee bouwlagen onder een flauw schilddak, aangebouwd tegen het achterste huis. De gevel aan de Grote Markt heeft een arcade van vijf rondbogen op Toscaanse pilasters en een verhoogd hoofdstel met blindfries. De twee bouwlagen hoge zijgevel zet aan op een plint met keldergaten. De muurzone onder de vensters is met spiegels bezet. De eerste bouwlaag van de achterbouw zet aan op een plint met keldergaten. De muurdammen van de vensters van de begane grond zijn met bossage bezet. De tweede verdieping wordt geleed door onversierde pilasters met spiegels, afgedekt door een vereenvoudigd hoofdstel. Het middenrisaliet van de achtergevel wordt bekroond door een fronton met een verglaasde oculus. De vensters van de eerste verdieping van de zijgevel aan de Boekhandelstraat zijn blind gelaten. Het parement in kalkzandsteen van het politiekantoor is grotendeels vernieuwd.

Grote Markt 10. Het Moorinneken

Statig hoekpand met huisnaam "HET MOORINNEKEN", weergegeven middels een inscriptie op de puilijst en erboven, binnen een omkranste nis, uitgebeeld door een buste van een vrouw van Afrikaanse origine vervaardigd door beeldhouwer E. Rombaux. Het pand werd naar ontwerp van architect L. Govaerts in 1923 opgetrokken met drie

bouwlagen plus entresol, drie traveeën - waaronder een bredere middentravee - aan de Grote Markt en vijf traveeën aan de Naamsestraat, afgedekt door een natuurleien mansardebedaking (diepgerichte nok) met sierelement. Het werd gebouwd in opdracht van de voormalige brouwerij Breda, met horecafunctie op de begane grond en entresol, woonfunctie op de bovenverdiepingen. De bovenbouw werd in 2001 heringericht in flats, gelijktijdig met de renovatie van de gevelvlakken. Stilistisch vertegenwoordigt dit pand een effectvolle historiserende wederopbouwarchitectuur, geïnspireerd op de laatbarok/Lodewijk XIV-stijl: in de volledig met witte natuursteen (Euville) bezette gevels domineert het karakteristieke horizontale en verticale lijnenspel van de geprononceerde pui- en entresollijsten, de al dan niet omlopende gelede kordons en de zware kroonlijst die ten dele is afgezet met een balustrade, het netwerk van platte banden in de laatste twee zijgeveltraveeën en de ritmiek van de ingediepte en gedecoreerde pilasters, die in de bovenbouw in kolossaal orde zijn opgevat en in de balustrade doorlopen en bekroond worden door siervazen. Typerend is verder de voorgeveluitwerking met de door een driehoekig fronton en balusterbalkon benadrukte middentravee in licht risaliet en de beëindiging door een halsvormig topstuk met gebogen fronton en centrale cartouche met opschrift "QUIBUSDAM - INVITIS - GLORIOSOR - EX CINERE - CONSURGO - 1923" (voor Wereldoorlog I figurerend op het na de brand van 1768 herbouwde, vroeger huis "de Croon", Kortestraat nummer 2). Te noteren zijn nog de vergulde sierelementen en een aantal stijltypische ornamenten zoals onder meer de chûtes ter hoogte van de entresol, de gegroefde pilasterbasementen met stafwerk, het panelendecor op de borstweringen en de lamberkijnen in de halsgevel. Behouden schrijnwerk (met voorzetframes) vanaf de entresol; privé-ingang in Naamsestraat nummer 2.

Grote Markt 11. *Notre Dame*

Op de puilijst genaamd "A NOTRE DAME", horeca-/woonpand van drie bouwlagen en drie traveeën, heden onder plat dak. Volgens de bouwtoelating van 1922 werd het huis opgetrokken door een particulier, naar plannen van architect L. Govaerts; in 1931 werd het opgekocht door de toenmalige brouwerij "La Vignette" die naderhand een aantal interne aanpassingen liet uitvoeren en in 1937 de benedenordonnantie wijzigde. Voor de voorgevel concipieerde Govaerts een vrij strakke "wederopbouwstijl" verwant met de classicerende barokstijl. Voorzien van een parement van witte natuursteen, vertoont de opstand een zeker contrast tussen de eerder sober opgevatte pui met arcadestructuur en de sterk geritmeerde en gedetailleerde bovenbouw waar de rechthoekige vensters, de versierde schijnbalustrades en de met festoenen gedecoreerde borstweringen gevat zijn tussen kolossale pilasters met composietkapitelen, die via het hoofdstel doorlopen in een halsvormige topconstructie met ovaal radvenster. Het bekronend figuratieve beeldhouwwerk refereert aan de verwoesting van het Leuvense stadscentrum in 1914: te midden van vuurpotten en vlampartijen, door E. Rombaux gebeeldhouwde Onze-Lieve-Vrouw en oorlogsfuries; in het ontwerp figureert eveneens in het fries het jaartal MCMXIV (1914). De over nummers 12 en 13 doorlopende, huidige beglaasde ijzeren benedenluifel werd aangebracht in 2001.

Grote Markt 12. *De Moriaen/Café Lyrique*

Volgens de bouwvergunning van 1923 werd dit pand, dat drie bouwlagen en vier traveeën telt onder een diepgericht zadeldak in combinatie met een plat dak, door de voormalige brouwerij "La Vignette" opgetrokken als huis "DE MORIAEN" en "CAFE LYRIQUE", zie ook de respectievelijke opschriften onder de geveltop en boven de pui. Bak- en witte natuurstenen (onder meer Gobertange en Pouillenay) voorgevel waarvan structuur en detaillering typerend zijn voor de Brabantse laatgotische bouwtrant. Bovenbouw in overstek op korbogen met kraagstenen, opgevangen door colonnetten; opengewerkte bovenverdiepingen met registers van kruisvensters; beëindiging door een getrapte geveltop met octogonale flankerzuiltjes, die door vermoedelijk beeldhouwer Van Cuyck versierd werden met spuw- en schildhoudende leeuwen met embleem van de brouwerij "La Vignette". De over nummers 11 en 13 doorlopende, huidige beglaasde ijzeren benedenluifel werd aangebracht in 2001. Het pand paalt met zijn achterbouw aan

de Kiekenstraat, waarvan de aanpassing met een bouwlaag hoge gevel - samen met een aantal interne verbouwingen - dateert van 1955 (architect J. Maloens).

Grote Markt 13. Het *Schippershuis* en *In 't Oude Woud*, heden *Café Gambrinus*

Ruim dubbelpand met aan marktzijde een samenstel van punt- en volutengevel waarop de huisnamen "SCHIPPERSHUIS" en "IN 'T OUDE WOOD" staan vermeld. Drie bouwlagen en respectievelijk twee en vier op drie traveeën, afgedekt door haakse parallelle zadeldaken. Het pand werd volgens 1929 gedateerde plannen van architect L. Govaerts geconcipeerd met afzonderlijke wooneenheden per verdieping en een café-etablissement op de begane grond, dat in 1932 bij de voltooiing van het complex door de nieuwe eigenaar, de brouwerij Artois, reeds haar huidige benaming "GAMBRINUS" droeg.

De met witte natuursteen beklede puntgevel kreeg een fantasievolle vormgeving met een speelse, maritieme detaillering die verwijst naar de huisnaam: vergulde koorden met ingelegde knopen als sluitstenen, neuten of consoles voor de omlijsting van de binnen platte banden gevatte rechthoekige bovenvensters en ovaalvormige oculi in de top, franjes/kwasten als versiering van de lekdrempels en beëindiging van het gevelveld, meeuwensculpturen als belijning van de geveltop en sokkelement met watergolfmotieven en uitbeelding van een zeilschip als topbekroning.

Het uitzicht van de belendende in- en uitgezwente topgevel gaat, op de pui na, in grote mate terug tot op de vooroorlogse voorgevel van het vroegere hoekpand dat in 1666 in barokstijl was opgericht. Binnen de huidige pleinwand onderscheidt deze gevel zich door zijn expressieve, stijltyperende vormtaal en ornamentiek. Opvallend is de contrasterende en ruime verwerking van witte natuursteen op de roodbakstenen achtergrond, gecombineerd met vergulde decorelementen. Kenmerkend is verder de geritmeerde opbouw met nadrukkelijke registerindeling en lijnenspel van platte banden, hoekkettingen, kordons, entablementen en met oren en neuten versierde vlakke omlijstingen voor de rechthoekige bovenvensters. Voorts manifesteren de barokke stijlkenmerken zich in de typische detaillering en ornamenten als onder meer de mascarons onder de vensterdorpels en, in de driedelige topconstructie, de gevarieerde omlijstingen en bekroningen - driehoekige en gebroken frontons en booglijsten.

Kortestraat 2. *Au petit Lovaniste*.

Gecombineerd breed- en diephuis dat in de geveltop "19/23" gedateerd is en ontworpen werd door L. Govaerts als een winkel-/woonhuis van vier traveeën en drie bouwlagen onder een zadeldak, met een volgens de principes van de wederopbouw geïnterpreteerde trapgevel met zandkalkstenen parement. De gevel - met opschrift "au petit lovaniste" in de eenvoudige, rechthoekige puiomlijsting - is sterk horizontaal geleed door oplopende pilasters die de traveeën van elkaar scheiden en refereren aan de typische skeletstructuur van de late barok. De strakke en weinig gedecoreerde bovenbouw staat in contrast met de weelderig versierde geveltop: een serliana met siersluitsteen en guirlandes, geflankeerd door spiegels met linten, bloem- en bladmotieven; trappen met schelpmotief, pijnappels en toortsen; een oculus met versierde voluutsluitsteen en helemaal bovenop de top een dansend kind op een wereldbol.

Grote Markt 14. *In het Woud*

Winkel-/woonhuis "IN HET WOOD" (zie opschrift in het hoofdgestel) met drie bouwlagen, een entresol en drie traveeën onder mansardedak (leien) met oeils-de-boeuf, in 1922 opgetrokken naar ontwerp van architect L. Govaerts. Beeldbepalende wederopbouwarchitectuur die tot uiting komt in de verzorgde, volledig met hardsteen beklede voorgevel met elegante Lodewijk XV-geïnspireerde vormgeving, vaag vermengd met régence-stijlkenmerken. Qua compositie vertoont de lijstgevel een geordonneerde opbouw met een gearticuleerde verticale en horizontale lijnvoering door gesuperposeerde pilasters met bekronende siervazen als hoekbegrenzing en geprononceerde kordons en een geleed hoofdgestel als nadrukkelijke aflijning van de bouwlagen. Hierbinnen zijn in de benedenbouw de gelijkvloerse rechthoekige openingen samen met de entresollichten gevat in een accoladevormige, de bovenvensters in een getoogde omlijsting. Opvallend zijn verder de sierlijke ijzeren vensterleuningen in de bovenbouw, het karakteristieke

decor zoals onder meer festoenen, palmetten, guirlandes en chûtes op de sluitstenen, borstweringen, pilasters en in het vormtyperende dakvenster met kantonnerende hoornen des overvloed, gebroken boogfronton met voluten, bekronende siervaas en een uit de as herrijzende feniks in het boogveld: beeldhouwwerk dat werd uitgevoerd door vermoedelijk Timothée. Initieel met enkelhuisopstand, onderging het pand in de benedenbouw een aantal aanpassingen qua ordonnantie en interne indeling onder meer in 1956 en 1993.

Grote Markt 15. *In den Engel*

Zogenaamd "IN DEN ENGEL" (opschrift op de borstwering van de derde bouwlaag), in 1922 ontworpen door architecten L. Govaerts en G. Decock met café-etablisement op de begane grond en woonfunctie op de verdiepingen. Hoog en smal wederopbouwpaand van vier bouwlagen en twee traveeën onder een plat dak. De voorgevel, die boven de blauwe hardstenen plint volledig bezet is met een wit natuurstenen parement en die risalietvormig werd uitgewerkt, onderscheidt zich door zijn eerder strakke vormgeving die op een geïnterpreteerde wijze teruggrijpt naar het 18de-eeuwse Frans classicisme. Ordonnantie met rechthoekige bovenvensters in pseudo-fronton omlijsting, ter hoogte van de tweede bouwlaag gemarkeerd door een doorlopende balustrade waarboven centraal op een sokkelement een engelenbeeld prijkt dat op naam staat van beeldhouwer E. Rombaux en op de hoeken versierd is met vuurpotten. Karakteristieke vorm- en decorelementen – al of niet verguld – zijn verder de gegroefde voluutconsoles met drop, de spiegel-, kraallijst en gestraalde sterren- en zonmotieven, en de bekroning door een driehoekig fronton met klossen, in combinatie met een attiek. Schrijnwerk met behouden roedeverdeling.

Grote Markt 16. Brusselsestraat 1 en Brusselsestraat 2

In 1926 door architect L. Govaerts ontworpen geheel, gevormd door twee imposante, gespiegelde hoekhuizen en een aan de zijde van de Mechelsestraat aanpalend pseudo-diephuis in classicerende barokstijl, 'Saint Hubert' genaamd.

De hoekhuizen tellen respectievelijk drie traveeën en één travee aan de zijde van de Grote Markt, een afgeschuinde hoektravee, vijf traveeën aan de Brusselsestraat, en drie bouwlagen onder een schilddak dat schuilgaat achter een attiek. Beide panden worden getypeerd door een galerij aan de zijde van de Brusselsestraat, bedoeld ter afscherming van de Grote Markt ten opzichte van de verbrede Brusselsestraat en gevormd door een rondboogarcade in de eerste, een erker in de tweede, en een balusterbalkon in de derde bouwlaag. De gevels zijn bekleed met een parement van blauwe hardsteen (arcade) en witte natuursteen, en werden op de begane grond opengewerkt door rondboogvensters - analoog met de arcade -, en in de bovenbouw door rechthoekige vensters in verdiepte traveeën. De decoratie van de gevels is duidelijk beïnvloed door het 18de-eeuwse Frans classicisme - meer bepaald de Lodewijk XVI-stijl -, gekenmerkt door de in eierlijsten gevatte vensters - voorzien van schrijnwerk met roedeverdeling -, door de lauwerkransen in de borstweringen ter hoogte van de derde bouwlaag aan de zijde van de Grote Markt, de vazen met draperieën op de balustrade van het balusterbalkon, en de lauwerkransen met guirlandes in de attiek.

Huis 'Saint Hubert'.

Pseudo-diephuis van drie bouwlagen, waarvan de begane grond is opgedeeld in twee traveeën en de bovenbouw met entresol is opgevat als een brede, driedelige travee met smallere vensters in de ingebogen zijpartijen. Historiserende wederopbouwarchitectuur met voorgevel voorzien van een natuurstenen parement in combinatie met blauwe hardsteen en stilistisch geïnspireerd op de classicerende barok. Typerende vorm- en decorelementen zijn de gelijkende benedenpilasters en de verticaliserende bovengeleding door kolossale pilasters, lisenen en een middenrisaliet, die boven het "1927" gedateerde hoofdgestel uitlopen in sokkels met gebeeldhouwde zittende honden en in een halsvormige bekroning met dakvenster, waarboven een basement met opschrift "SAINT HUBERT" en een gebeeldhouwd hert; verder nog sierbollen ter hoogte van de entresol en leliemotieven in de borstwering erboven. Het huis 'Saint Hubert' werd samen met het

hoekpand in 2000 volledig gerenoveerd tot bank-/kantoorgebouw. Van laatstgenoemd pand bleven enkel de gevels behouden.

Margarethaplein 12, Rector De Somerplein 1. Brouwershuis

Imposant hoekcomplex, in 1923-1926 in opdracht van de brouwerij "La Vignette" wederopgebouwd door de Brusselse architect J. Van Neck (1880-1959). Het pand werd geconcipeerd op L-vormige plattegrond, met deels handels- en deels horeca-ruimte op de gelijkvloerse verdieping en appartementen in de bovenbouw; thans is de begane grond volledig en de tweede bouwlaag gedeeltelijk ingenomen door horeca. Het vormt een ruim drie bouwlagen hoog volume onder mansardedak, met afwijkende travee-indeling tussen beneden- en bovenbouw: in zijn globaliteit telt het drie traveeën aan Diestsestraat, zeven aan het Margarethaplein en zes aan het Rector De Somerplein. Qua vormgeving vertegenwoordigt het een effectvolle wederopbouwarchitectuur geïnspireerd op het 18de-eeuwse Frans classicisme. Als algemene typering valt te noteren de volledige gevelbezetting met natuurstenen parement, de horizontale belijning van de omlopende geprononceerde pui- en kroonlijsten, de ritmiek van de door brede rondboogarcades opengewerkte begane grond, de verticale geleding van de bovenbouw door kolossale pilasters en gevelhoge, met balustrades uitgewerkte erkers die nog worden geaccentueerd door driedelige dakvensters tussen voluten, eertijds - tot de beschadigingen door de Tweede Wereldoorlog - afgedekt door een afgeschuind zadeldakje. Verder ook de verlevendiging door beeldhouwwerk, uitgevoerd door de Brusselse kunstenaars E. Rombaux en A. De Raed: onder meer de hoornen des overvloed ter versiering van de hoeken, de cartouches op de borstweringen en, in de door zuilen met siervazen geflankeerde hoofdkompartij, binnen een entablementnis een basreliëf met allegorische uitbeelding van "de verrijzenis van de stad Leuven" onder de inscriptie "ATTRITA VICTRIX RESURGO" en in het gevelvlak erboven de huisnaam "Maison des Brasseurs - Brouwershuis". Aan het Rector De Somerplein, tenslotte, bijkomende horeca-inkompartij en in de uiterst rechtse travee de privé-toegang.

Art. 3. Voor het beschermde stadsgezicht gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° de bescherming van de Grote Markt als stadsgezicht beoogt het behoud van het stedenbouwkundig, het stilistisch en het esthetisch concept, zoals vooropgesteld bij de wederopbouw na de vernielingen van de Eerste Wereldoorlog. Bewaren gaat daarbij voor vernieuwen, vakkundig onderhoud en conserverende ingrepen voor restauratie. Bijzondere aandacht moet daarbij gaan naar de elementen die het wezenlijke aspect van de Grote Markt bepalen: pleinpatroon (rooilijn), percelering (behoud van perceelindeling en -breedte), schaal, volumes, oorspronkelijke gevelordonnantie, gevelritmiek en gabarit, gevelafwerking en geveldetailering, oorspronkelijke materialen, (winkel)puien, schrijnwerk, kroonlijsten, dakvensters en dakkapellen ... ;
- 2° het is aangewezen bij de opmaak van een beheersplan de bouwvergunningen, opgemaakt in functie van het toekennen van premies voor oorlogsschade te raadplegen. Zij vermelden gedetailleerd de gebruikte bouwmaterialen. Dit kan belangrijk zijn bij het maken van keuzes in geval van toekomstig onderhoud of herstel;
- 3° binnen de afbakening van het beschermde stadsgezicht is het verboden het uitzicht van de panden te wijzigen qua gabarit, gevelordonnantie, geveldetailering, decoratie en materialen.

Art. 4. De zakelijkrechthouders en de gebruikers van de beschermde goederen zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;

4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Voor de volgende handelingen moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het uitvoeren van volgende werken aan het dak en de buitenmuren van constructies:
 - a) het verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking en gootconstructies;
 - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
 - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
 - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, luiken, poorten, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;
 - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk;
 - f) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;
- 4° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken:
 - a) het plaatsen of wijzigen van boven- en ondergrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
 - b) het wijzigen van verharding;
 - c) het aanleggen van parkeerplaatsen;
 - d) het plaatsen van afsluitingen en permanente terrassen of terrasconstructies zoals afdaken en luifels.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel, 15 DEC. 2016

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS